రాముడు – కోటయ్య – చిట్టోడు

ఎమ్.టి. కైజన్న

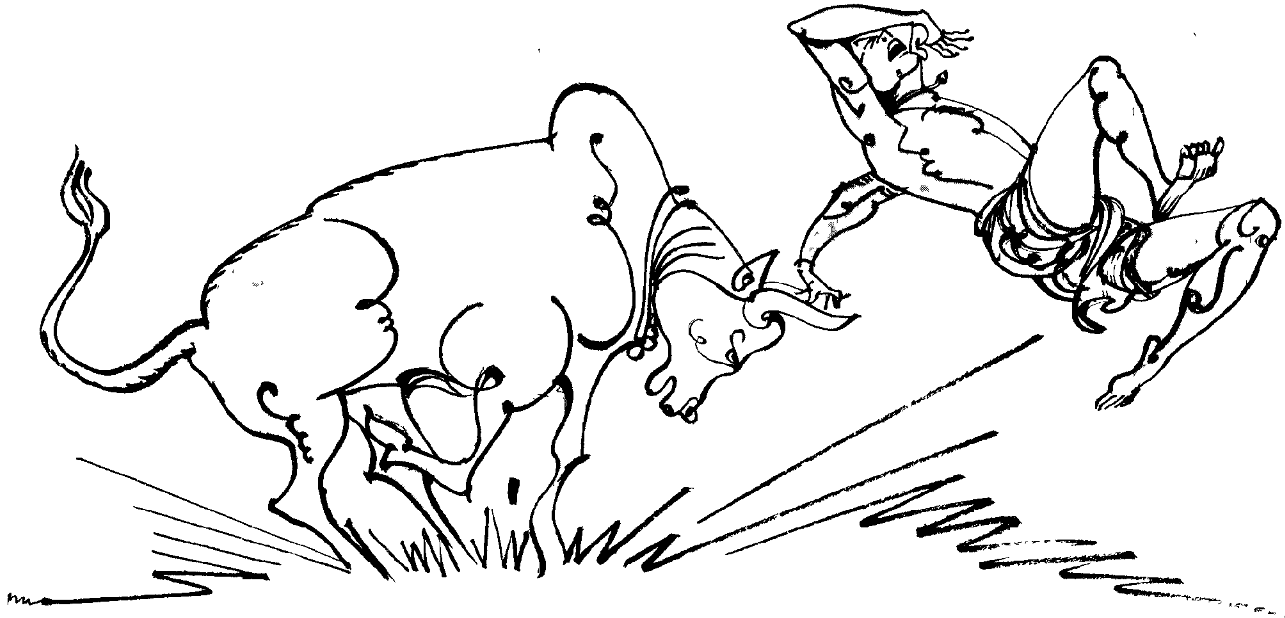

లోకంలోని అన్యాయాన్ని, అక్రమాలను చూసి చూసి, మునిమాపు వేళకు— మూడంతస్తుల ఆసుపత్రి భవనం ప్రక్కకు చేరిన సూర్యుడు అక్కడి "క్యాజువాలిటి వార్డ్"- రోగుల బాధకు - ముఖం ఎఱ్ఱబడి, దూరంగా వాలిపోయాడు

అప్పుడే క్యాజువాలిటీ వార్డులో వెలిగిన దీపాలు— అక్కడ చావు బ్రతుకుల్లోవున్న- రోగుల ప్రాణాల్లా, మిణుకు మిణుకు మంటూ- వెలిగాయి

అప్పుడే ఎమర్జన్సీ ఆపరేషను చేయటం అవసరమున్న ఓ పేషెంటు తాలూకువాళ్ళు బయట- ఎంత డబ్బు యిచ్చుకోటానికి సిద్ధంగా వున్నారో- బేరమాడుకోడానికి బయటికి వచ్చాడు, ఆ పూట డ్యూటీలో వున్న హెడ్ సర్జన్- డాక్టర్ ఆనంద్- ఎమ్ ఎస్; ఎఫ్ ఆర్ సి ఎస్; లండన్.

"బాబూ! డాక్టరుగారూ!" అంటూ కంగారుగా దీన వదనంతో, వణకి పోతూ- ఎదురొచ్చిన వృద్ధుడు రామశాస్త్రి. లోపల ఆపరేషను బల్లమీదున్న యువకుడు తాలూకు మనిషని పసిగట్టిన డాక్టర్ ఆనంద్- 'ఆ ఆపరేషను బల్లమీద వుంది మీ తాలూకు మనిషేనా? .. పాపం. మూడు ప్రక్క ఎముకలు ఫ్రాక్చరయ్యాయి! కడుపులో ప్రేగులూ బయటి కొచ్చాయి! పెద్ద ఆపరేషను చేయాలి!' అన్నాడు అతి సాధారణ ధోరణిలో- విషయం వివరిస్తూ, ముందుకు నడుస్తూ.

డాక్టరు చెప్పిన మాటలు వింటూనే రామశాస్త్రి నవనాడులు కృంగిపోయాయి ఒక్కసారి కళ్లముందు కారు చీకట్లు క్రమ్మినట్లయ్యింది అయినా ఏదో విధంగా ఆయన ఆ డాక్టరుతో, ఆయన గదిలోకి నడచి-

"డాక్టరుగారూ! ఇదిగో ఐదు వేలు అయిదొందలుంచండి! ఎలాగైనా మా కోటయ్య ప్రాణం కాపాడండి!" అన్నాడు

ఆ మాటలంటుండగా- ఆయన కళ్లల్లో నీళ్లు తిరిగాయి. గొంతు గద్గదిక మైంది.

డబ్బు ముట్టడంతో డాక్టర్ ఆనంద్ ముఖంలో- ఓ వ్యాపార సరళికి అలవాటుపడ్డ ప్రసన్నత, ఆత్మీయత, ప్రత్యక్షమయ్యాయి.

'కోటయ్య మీ అబ్బాయా! ?"— అడిగాడు, డాక్టర్

"కాదు బాబు! మా.. పా.. లే...రు!"

"పాలేరా ! ? ! ? ! ?"—నమ్మలేనట్లు, ఆశ్చర్యంతో నోరు తెరిచాడు డాక్టర్.

"ఔను బాబూ! పేరుకు పాలేరైనా... వాణ్ణి నాకన్న బిడ్డకంటే మిన్నగా చూసుకుంటున్నాను! బ్రతికి చెడ్డవాడని- ఏరోజూ —వాణ్ణి -చిన్నచూపు చూడలేదు! వాడూ ఆ విశ్వాసంతోనే- నాలుగేళ్ళుగా నా దగ్గరే వుంటున్నాడు! నాకంటే ఎక్కువ కమతం యిస్తామని ఎందరు ఎన్నిరకాలుగా ఆశ పెట్టినా, చివరికి వాళ్ల కులస్తులు- పిల్లనిచ్చి యిల్లరికం వుంచుకుంటామన్నా — వాడు వాటికి లొంగలేదు! చివరికి ... ఘటన ... ఎవరు .. తప్పించగలరు !? ఈ ప్రమాదం వీడికే రావాలా ... ఇవ్వాళో రేపో రాలిపోయే నాలాంటివాడికి రాకూడదూ! బాబూ! మా కోటయ్యకు త్వరగా ఆపరేషను

చేయండి! వాడి ప్రాణం కాపాడండి! దిక్కులేని.. వాడిని... ఎలాగైనా... తిరిగి... ఓ...మనిషిని... చేయండి!'' అన్నాడు, పైపంచెతో కళ్ళొత్తుకుంటూ.

"ఫరవాలేదు! కేసు కాస్త జాగర్తగా హ్యాండిల్ చేస్తే ఇంకొంచెం రాళ్ళే ఘటం లాగే వున్నాడు! పిచ్చి బ్రాహ్మడు!'' అనుకున్నాడు, డాక్టర్ ఆనంద్— లేచి — ఆపరేషను థియేటరు వైపుకి నడుస్తూ.

*   *   *

కోటయ్య తండ్రి పెదకాపు సుబ్బయ్యకు —తాతలనాటి స్థిరాస్తి- అతని హయాం వచే్చప్పటికి ... యిబ్బడి ముబ్బడిగా పసిడి పంటలు పండే — చెరువు క్రింద పదెకరాల మాగాణి మాత్రం—మిగిలింది.

అయితే అయివేజకు మించిన అప్పులు— ఆ అప్పులకు అయ్యే వడ్డీలు — వాటికోసం వ్రాసిన నోట్లు ఓ ప్రక్క కోటయ్య తండ్రి సుబ్బయ్యను— తొలిచాయి! వీటిని మించి ప్రతిఏడూ రాష్ట్ర స్థాయిలో— కోటప్ప కొండ దగ్గర జరిగే—ఎండ్ల పందేల కోసం, పందెపు గిత్తల్ని పెంచే వ్యసనం—ఆయన్ని యిల్లూ వళ్ళూ గుల చేసి వదిలాయి ఫలితంగా ఆయన లోకం వదులుతూ వదులుతూ "రామశాస్త్రిగారూ! నా పందెపు గిత్తలు— వాటిమీద బేరం పెడితే- ఎంతకైనా కొంటారు! కాని, మనసున్న మారాజు-మీరైతే యీటిని సరిగా సాక్కుంటారని మీకమ్ముతుండా! ఆ నోరులేని జీవాలతోపాటే-మా బుడ్డోడు- కోటయ్యా వుంటాడు! ఆణ్ణి మీకాడే కమతగాడిగా పెట్టుకోండి!'' అన్నాడు.

రామశాస్త్రికి, పందెపు గిత్తల్ని కొని మేపే స్తోమత పెద్దగా లేక పోయినా— వెనక ఎవరూ బాదర బందీ లేక పోవడం, ఆయన ఏకైక సంతానం రామకృష్ణుడు ప్రయోజకుడై పట్నంలో పెద్ద ఉద్యోగంలో వుండటంతో—"పోనీలే! రాష్ట్రస్థాయిలో జరిగే పోటీల్లో నా గిత్తలకు ప్రథమ బహుమతి వస్తే—ఆ పేరు నా వూరికి కాదా! తల్లీ తండ్రీ లేని కోటయ్యకూ- కాస్త నీడ కల్పించి నట్లుంటుంది!'' అనుకుని, గిత్తల్ని తనే కొనేశాడు.

ప్రతి సంవత్సరం, శ్రీరామనవమికి- కోటప్పకొండ దగ్గర జరిగే ఉత్సవాలలో— రాష్ట్రస్థాయిలో— ఎడ్లకు — గిత్తలకు —

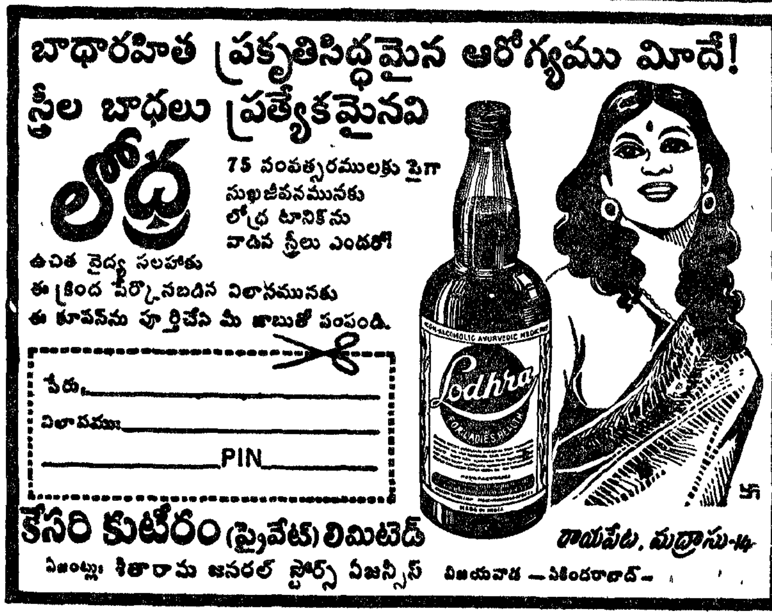

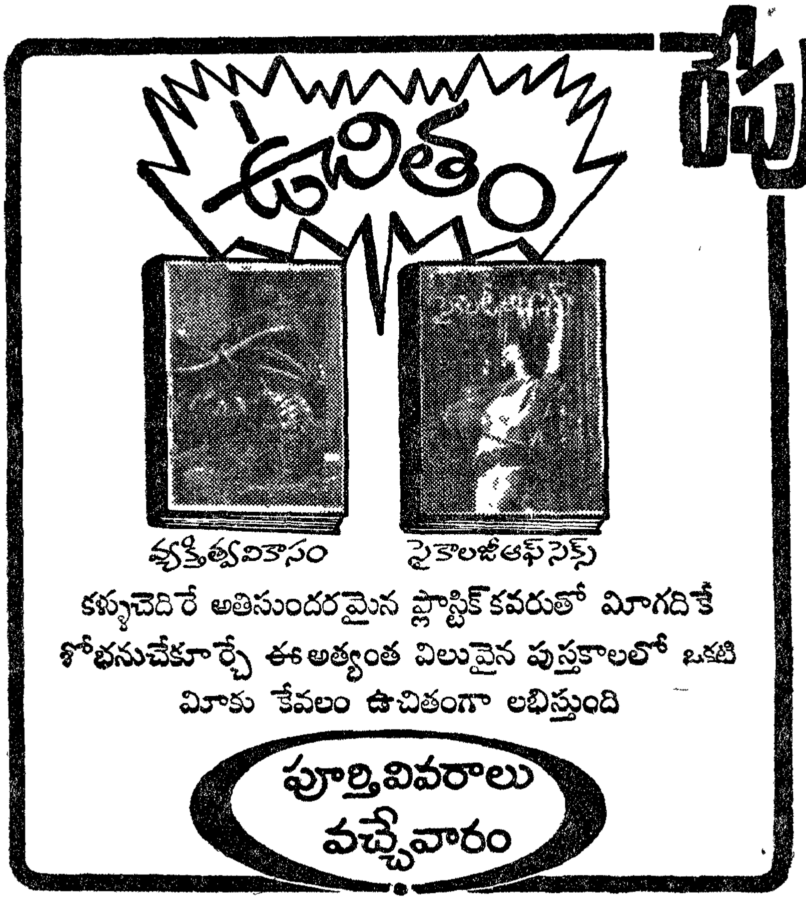

ందులో-బండలాగుడులో బండిలాగుడులో ందాలు జరుగుతాయి. ఆ పందాలలో—అన్నిటి కంటే ముఖ్యంగా—పన్నెండంగుళాల పొడవు, ఆరడగుల వెడల్పుతో, నల్లగా నిగనిగలాడే 'మహానంది బండ'ను—యిసుకలో ఎక్కువ దూరం లాగిన గిత్తల జతకు—మూడు వేలరూపాయల నగదు బహుమతితో పాటు యిచ్చే-వెండి మువ్వల మెడపట్టెడ, బంగారు పతకం, రజిత కప్పులు—అందరికీ ఓ పెద్ద ఆకర్షణ.

కోటయ్య— రామశాస్త్రిగారి కమతగాడిగా చేరిన మొదటి రోజే-గిత్తలకు—'రాముడు'—'చిట్టోడు'—అన్న ముద్దు పేర్లు పెట్టాడు. రామశాస్త్రిగారి ప్రోత్సాహంతో—పెద్ద బండి మీద—యిరవై మినప బస్తాలు వేసి, మోకులతో చక్రాలు కదల కుండా కట్టి-రోజూ ఉదయమే ఓ గంట గిత్తల చేత లాగించేవాడు ఫలితంగా మరుసటి సంవత్సరమే—బండి బరువు లాగే పందేలలో, అందంలో—'రాముడు'- 'చిట్టోడు' ప్రథమ బహుమతులు పొందాయి.

''మూడోఏడు కాడి తాకించిన గిత్తలు—గుండెలు పగిలే బరువులు లాగుతున్నయ్! ఇదంతా కోటయ్య పెట్టే-'దానా'-బలం!'' అన్నారు కొందరు.

''ఏం కోటయ్యా! పనిలో పని...మహానంది బండా లాగిస్తావా ఏమిటి? మూడువేల బహుమతి వస్తుంది!'' అన్నారు కొందరు ప్రోత్సహిస్తూ. ''అమ్మో! పసికూనలు! మహానంది బండలాగితే అయి బతుకుతయ్యా!

రాముడు-కోటయ్య....

బాగా మేపి వచ్చే ఏడు నూద్దాం!'' అన్నాడు కోటయ్య.

అన్నట్టుగానే తరువాతి సంవత్సరం 'మహానంది బండను' గోగుపుల్లలా లాగించాడు కోటయ్య. అంత కొండలాగుండే బండను పరిగెత్తే పిల్లలు నడక నేర్చుకునే మూడు చక్రాల బండిలా లాగేస్తుంటే—''తల్లి పిగతరగ! ఏందో అనుకున్నారా! రాముడా చిట్టోడా! నీయమ్మ— మహానంది బండను లాగే 'జీవ' మీదెగ్రుందనుకోలేదా! శబాష్!'' అనుకున్నాడు కోటయ్య, సంబరపడిపోతూ.

జిల్లా కలెక్టరుతోపాటు రామశాస్త్రిగారి ప్రక్కన నిలబడి 'రాముడు' చిట్టోడితో చేతిలో వెండికప్పులతో ఫోటో తీయించుకుంటున్నప్పుడు, ఆకాశం దద్దరిల్లేలా చప్పట్లు కొడుతూ శ్రీరామనవమి ఉత్సవానికి వచ్చిన లక్షలాది జనం చూపిన ఆనందాతిశయం కోటయ్య జన్మలో మరిచిపోడు.

''అందుకే గామాను... మా అయ్య సుబ్బయ్య... ఈ చప్పట్లకోసం యీ సంబరం కోసమే .. అలా యిలూ, వల్లో గుల్ల చేసుకొని యీ పందెపు గిత్తల్ని సాకాడు!'' అనుకున్నాడు,ఏదో కొత్త విషయం తెలిసినట్టు, కోటయ్య

క్రమేపీ కోటయ్యకూ—ఆ గిత్తలకూ మధ్య ఓ అనుబంధం ఏర్పడిపోయింది. వాటిని చూడకుండా అతను ఓ క్షణం వుండలేడు.

రామశాస్త్రిగారి పెంకుటి సావిట్లో క్రింద గిత్తలుంటే ఆ సావిటి చెక్క అటక మీద కోటయ్య ఉండేవాడు. వాటి ఆలనా పాలనలోనే అతనికో ఆవ్యక్తానందం లభించేది వాటితో ప్రతి క్షణం ఏదో మాట్లాడంది అతను వుండలేక పోయేవాడు.

దీనికి తగ్గట్టు రాముడిది చిన్న తల, కాటుక రెప్పలు, దోనెలాంటి చెవులు, పిడిబాకుల్లాంటి కురచ కొమ్ములు, సింహం లాంటి రొమ్ము, మెడకు కంచుపోత పోసిన తిరుపతి మువ్వల నల్లపట్టెడ— దానికి మధ్య వెండి గంట, కుడివైపు అందంగా భారంగా వాలిన మోపురం, మనువుల మీద చక్రాల్లా గుండ్రంగా వంపులు దిరిగిన కండతో పిరుదులు, పొట్టకింద అందంగా వుండే నల్లపొడ, కొరిచినట్టు— మూడు మూరల బెత్తెడు ఎత్తు, ముద్దగిట్టలతో, బారెడు అంగవేసే తెల్లగా అందంగా వుండే రూపు.

ఒక్క ఎత్తులో ఒక బెత్తెడు ఓడాతో వుండే 'చిట్టోడిదీ'-దాదాపు— అదే శుభ లక్షణాలతో వున్న రూపు

నాలుగెకరాల వరిగడ్డితో పాటు, పంట కాలువ మీద, దిబ్బలమీద మొలిచే పచ్చగడ్డి అదేపనిగా తెచ్చి వేసేవాడు. ఇవికాక— జనపకట్టె, ఉలవగుగ్గిళ్లు, మడ్డికూడు, తెలగచెక్క, పెద్ద మరతవుడుతోపాటు, పిల్లిమిసరే కాక, మునిమాపు వేళల్లో చాటు మాటుగా— బిర్రపొట్ట వరి కూడా తెచ్చి మేపేవాడు. ఇక రోజూ సాయంత్రం గోరు వెచ్చటి నీళ్లతో బాగా కడిగి, చీకటి పడకుండానే దోమలు కుట్టకుండా వరిగడ్డి పొగ వేసేవాడు.

రామశాస్త్రిగారు అప్పుడప్పుడు ఇచ్చే రూపాయి అర్ధా చుట్టకాడ కొనకుండా, ఆ డబ్బు పోగుచేసి, దాంతో రంగు రంగుల ప్లాస్టిక్ తీగతో బొడ్డువారు తాడు నేయించి వేసేవాడు, కోటయ్య.

కోటయ్య చేతిలో, రామశాస్త్రిగారి ప్రాపకంలో, సకల రాజోపచారాలు పొందుతున్న ఆ పందెపు గిత్తల్ని చూసిన ఆవూరి జనం—''ఛీ! ఛీ! మనిషిగా యీ దిక్కుమాలిన జన్మ ఎత్తేకంటే — హాయిగా రామశాస్త్రిగారి పందెపు గిత్తలుగా

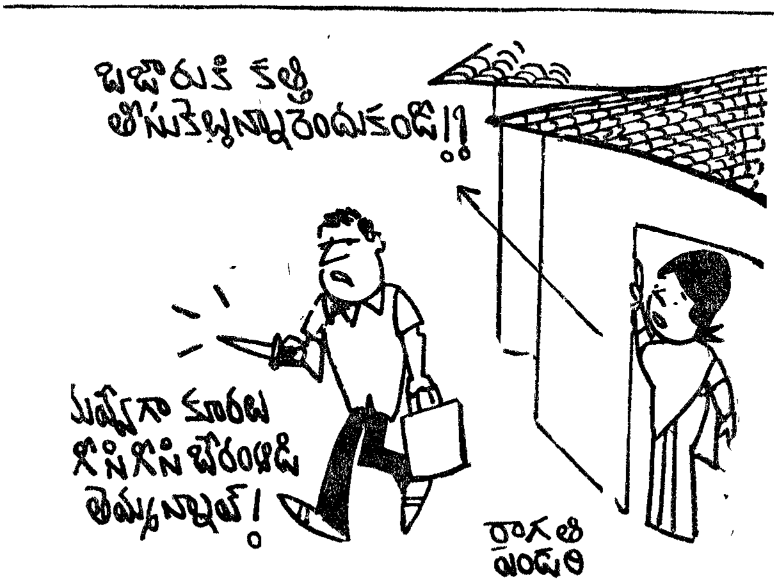

పుట్టిపుస్నా, దింతో మఖపడిపోయి పుండే వాళ్ళం !''—అనుకునే వాళ్ళు యిూర్ష్యగా.

కొందరు మోతుబరి రైతులైతే మాత్రం "బ్యామ్మన యవసాయం అంది పూరికేనా ! రామచాత్రిగారి చాదస్తం కాకపోతే—పందెంలో గిత్తలు గెలిత్తే ఊరికి పేరొత్తదని, సేతి సమురు యవ్వారంలోకి దిగాలా ! అయినా పెళ్లి పెటాకులు కాని ముర సన్నాసి కోటయ్య— విట్టి సాకిరి సేత్తుండబట్టి కాని,— రేపు కోటయ్య ఓ పూట పక్కకి తప్పుకుంటే — ఆ గిత్తల్ని ఆయన ఆపూటే అమ్ముకోడూ !'' అనేవాళ్ళు.

అయితే ఆ ఏడు పొదెల మీద పంట వుండగా తుఫాను దెబ్బతీసింది. ఫలితంగా మొలలోతు నీళ్ళ క్రింద గింజలుండి పోయాయి.

"ఈ యేడు తిండికే గింజలు లేవు ! ఇక గొడ్లకు మేత కొని ఏం మేపుతాం కోటయ్యా !'' అన్నాడు రామశాస్త్రి, విస్పృహతో.

"తిండి గింజలే కరువయితే—యింక పందెపు గిత్తల్ని ఎలా మేపడం !''—ఈ ఆలోచన రాగానే కోటయ్య, నిలువెల్లా కంపించి పోయాడు.

దీనికి తోడు—తుఫాను భీభత్సం కారణంగా, శ్రీరామనవమికి—కోటప్పకొండ దగ్గర జరిగే ఎండ్లపందాలు ఆ యేటికి నిర్వహించటం లేదని పేపరులో వార్తలు వచ్చినయ్

"గడ్డికొని మనం ఏం మేపగలం !''

రాముడు-కోటయ్య....

అనుకున్న సన్నకారు రైతులు, బీదాబిక్కీ—తమ పశువుల్ని, అయిన కాడికి తెగనమ్ము కున్నారు.

ఇక తను—తత్తర బిత్తరలాడుతూ కూర్చుంటే— పరిస్థితి యింకా విష మిస్తుందని అర్థం చేసుకున్న కోటయ్య — రామశాస్త్రితో—"బాబుగరూ ! తుఫానుకు ముందు-కుప్పనేసిన ఆ సాములు, కుప్పలు నూర్చటం మొదలెడతారు! నేనూ గిత్తలూ కూలికి పోతాం ! వాటి ఎండు మేతకైనా కాస్త గిట్టుబాటవ్వుద్ది !'' అన్నాడు.

రామశాస్త్రి "ఆ మాటలంటుంది కోటయ్యేనా!'' అన్నట్టు, ఆశ్చర్యంగా— చూసి ఓ నిముషం, ఆగి—"మహానంది బండ లాగిన గిత్తలతో—నాడు గబళ్ళు లాగిస్తావా కోటయ్యా !'' అన్నాడు నిర్లిప్తంగా . ఆ మాటల వెనక, రామ శాస్త్రి ఆవేదనను అర్థం చేసుకున్న కోటయ్య— "మనులు మాన్యాలు పోయినా— మా రాజులు—యిూళ్ళ మనసులు, మా దొడ్డయి !'' అనుకున్నాడు—కోటయ్య.

చివరికి తనే కూలిపనికి వెళ్ళి, ఆ వచ్చిన ఆదాయంతో అస్తుభిస్తుగా 'రాముడికి'—'చిట్టోడికి' మేత అమర్చు కోవడం ప్రారంభించాడు.

పొలాలలో నీళ్ళు తగి , నేల ఎండి— నూర్పిడికి కల్లాలు—సిద్ధం అయినపుడు, నూర్పిడికి బంతికి తోలే గొడ్ల జతకు— విసిమిది మానికల వడ్లు-యివ్వాలనే కట్టుడి

జరగటంతో, అందరిలాగే—రామశాస్త్రి కలవరపడి పోయాడు.

"వర్షంలో తడిసి, చివికిన గడ్డితొక్కే గొడ్లకి-నాలుగు మానికల వడ్లా ! ఈ లెక్కన—నూర్పిడి చేస్తే వచ్చే—ఆ చారెడు గింజలు, కూలికే చాలవే !'' అన్నాడు విస్పృహతో.

అప్పటికి అక్కడే వున్న కోటయ్య "ఎందుకులెండి బాబూ! మనదెంత లు గెకరాలచెక్క! మనఎండిపోయిన సెదలకొమ్ము గేదెనీ, దాని పెద్ద పడ్డనీ, మనరాముణ్ణీ— చిట్టోణ్ణీ— కలిపి బంతి కడదాం! అంతగా రెండు రోజులు పడితే పట్టనియ్యండి! మన సొంత పనేగా!'' అని, రామశాస్త్రి సమా ధానం కోసం, ఎదురు చూడకుండా. సాని టోని గొడ్లని తోలుకు రావటానికి పరి గెత్తాడు.

"బండ్లు ఓడలు—ఓడలు బండ్లు'' అన్న సామెత, తన కళ్ళముందే నిజమవు తున్నట్టు — "రాముడు '— 'చిట్టోడు' నూర్పిడి బంతులు తిరగటానికి, రావటమా! ఏమిటో విధి వైపరీత్యం!'' అనుకున్నాడు. రామశాస్త్రి.

కాస్సేపటో కోటయ్య అన్నట్టుగనే చెదలుకొమ్ము గేదె, దాని పడ్డతో పాటు— రాముడు— చిట్టోడు. బంతి తిరగటానికి కల్లంలోకి దిగాయి.

నీళ్ళలో తడిసి, చివికిన ఎండుగడ్డి పనలు కసబిసలాడుతూ నారసాగి, పాలిపోయి నట్టు తెల్లగా బూజు పట్టిన కల్లంలో దిగిన రాముడు— చిట్టోడు— "ఇది మా పనికాదు!'' అన్నట్టు కాలు ముందుకు కదపకుండా నిలబడి పోయాయ్.

కోటయ్యకు ఆశ్చర్యం వేసింది

"పాపం! బతికి సెడ్డోడు, బతకడం కష్టం! అంది, మీ అసంటోల్లని సూసేరా! రాముడూ— నువ్వు ముందు కదర్లా!'' అన్నాడు, కోటయ్య, రాముడి తోక మీద చేత్తో, అదిలిస్తూ.

"ఉహూ ! నేనా... యీ పాడు పనులు సేసేది!'' అన్నట్టు తల విదిలించాడు రాముడు.

కోటయ్యకు మొట్టమొదటిసారి, చికాకు వేసింది. పైగా రామశాస్త్రికి ఇష్టం లేక పోయినా, తన పంతంమీద, వాటిని బంతి

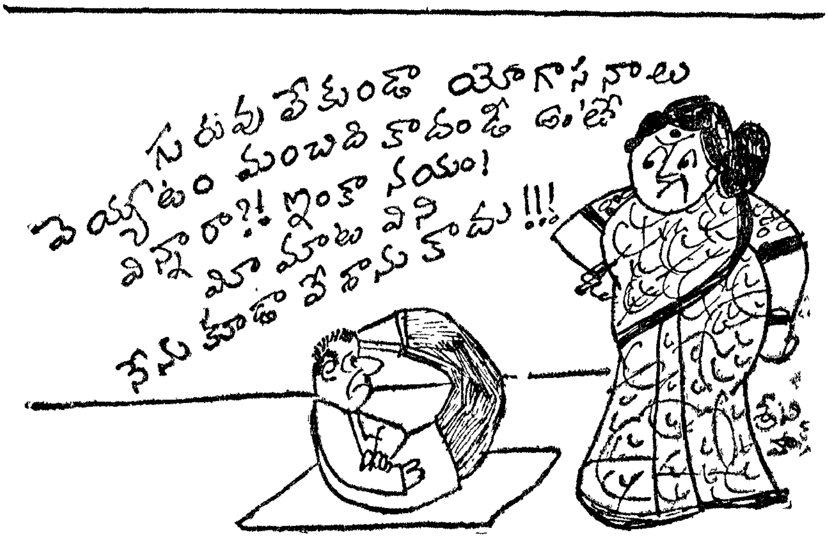

తిరగటానికి దింపాడు. ఇప్పుడు అవి "నపే మిరా—!" అంటున్నాయి

"అరేయ్! రాముడూ— చిట్టోడా— కదలండిరా! మీకే చెప్పేది... ఊ... కద లండి!" అన్నాడు, గిత్తల తోకలు, బలంగా మెలితిప్పుతూ— కోటయ్య.

అయినా, అవి యింకా నిర్లక్ష్యంగా తలా డిస్తూ, గడ్డి మూతితో వాసన చూస్తూ, ఈసడించుకుంటూ, అసహ్యంగా, ప్రక్కకు ప్రక్కకు తప్పుకున్నాయి.

అంతే కోటయ్యకు తల కొట్టేసి నట్లయింది.

రాముడు-కోటయ్య....

వెంటనే కోటయ్య చేతిలో పసిగ్గ్ర వేగంగా గాలిలోకి లేచి పిడుగులా రాముడి వీపుమీద, చిట్టోడి వీపుమీద—వాలింది.

రాముడు, "అంబా!" అని దీనంగా, మోరయెత్తి అరచాడు. కాని ఒక్క అడుగు ముందుకు వేయలేదు. చిట్టోడు, బాధతో, భయంతో దూరంగా పరిగెత్తాడు.

కోటయ్య కోపంతో పిచ్చివాడై పోయాడు. ఆవేశంలో వళ్ళు మరచి, రౌద్రాకారం దాల్చిన హిరణ్యకశిపుడిలా "అరేయ్! రాముడూ! నాయాల — నీకు యివ్వాళ నా చేతిలో చావు మూడింది! నీ రగతం కళ్ళసూడకపోతే — నా పేరు కోటయ్యేకాదు!" అంటూ బిగ్గరగా అరుస్తూ, దెబ్బమీద దెబ్బ, కొడుతూ — పిడుగుల వర్షం కురిపించాడు.

అయినా గుళ్లో దేముడిలా 'రాముడు' —అన్ని దెబ్బలూ తిట్లూ— భరిస్తూ — మూగగా వుండిపోయాడు.

రామశాస్త్రితో పాటు కల్లంలో వున్న కూలీలు అక్కడికి "కోటయ్యా! కోటయ్యా!" అంటూనే వున్నారు, ఏం ప్రమాదం వాటిల్లుతుందోనన్న భయంతో.

అయినా కోటయ్య ఆగలేదు. నిప్పులు చెరిగే కళ్ళతో, ఆవేశం, ఉద్రేకం, కోపం, అవమానం ఏకం కాగా, పళ్ళు పట పట కొరుకుతూ, చేతి కండరాల్లో బలమంతా కూడదీసుకొని— పసగ్గ్రతో, రాముడి తల మీద బలంగా ఒక్క మోదు మోదాడు.

అంతే—బాకు లాంటి కొమ్ముకు తగిలిన ఆ కర్ర—'ఫట్' మని, విరిగి, ఓ తుంపు బాణంలా వెళ్లి, రాముడి కుడికంటి పై కొసన గుచ్చుకుంది.

ఆ నొప్పికి తల్లడిల్లిపోయిన రాముడు "వూ"—అంటూ, ఒక్కసారి మోర వంచి, ఎదురుగా వున్న కోటయ్య డొక్కల్లో—ఒక్క కుమ్ము కుమ్మి, ఎత్తి కుదేశాడు.

జరిగిందేమిటో వూహించే లోపు, కోటయ్య రక్తపు మడుగులో పడి గిల గిల తన్నుకుంటున్నాడు.

ఆ దృశ్యం చూసిన రామశాస్త్రికి,కోపం ఆగలేదు. "కడుపు కాల్చుకుని వాడు మీకు తిండి పెడుతుంటే, తిని కొవ్వెక్కి—వాడినే పొడుస్తావా! నీ అంతు తేలుస్తాను!" అంటూ, చంద్రాకోలతో, వళ్ళు తెలియని ఆవేశంతో వొగరుస్తూ, రాముడి వీపు మీద దెబ్బకొకవాత తేలేట్టు కొట్టడంసాగించాడు.

ఇక ఆ చంద్రాకోల దెబ్బల బాధ భరించ లేక ఒక్కసారి "అంబా!" అని అరిచాడు రాముడు.

అప్పటికే కల్లంలో పనిచేయటానికి వచ్చిన కూలీలు కోటయ్యని చేతుల మీద ఎత్తుకొని వూళ్ళోకి బయలు దేరారు. కోటయ్యకు మెల్లిగా స్పృహ తప్పుతున్నది.

చెంద్రాకోల దెబ్బలకు వంటి మీద అప్పటికే రక్తం చెమర్చటంతో—రాముడు ఆబాధకు తట్టుకోలేక మళ్ళీ దీనంగా

74 సం.గా అఖండ ఖ్యాతిగాంచిన
నారసింహాతైలం
రిజిస్టర్డు ట్రేడ్‌మార్కు
అన్ని రకములైన (ముఖ్యముగా పురుషుల) బలహీనతలను పోగొట్టి రక్త వృద్ధిని, పుష్టిని కలిగించు వాజీకరము.
1 డబ్బా రు. 7—25 పోస్టేజి ప్రత్యేకము.
పి. శి. ఏ. అండ్ కో.,
పెందేవి 523273 [ప్రకాశం జిల్లా]
క్యాటలాగు ఉచితము. కోరినవారికి ఏజన్సీలు ఇవ్వబడును.

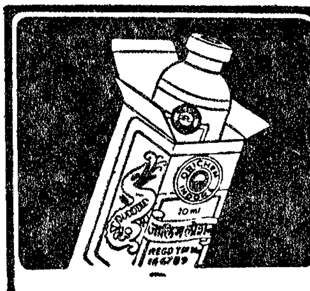
చౌవిన్ లోషన్
గజ్జి తామరకు పేటెంటు మందు
అన్ని షాపులలోను దొరకును

తమజీవితంలో ఊహించని మార్పుతెచ్చిందని లక్షలాది మంది ప్రశంసిస్తున్న
రేపు మాసపత్రిక
ప్రతినెలా మీఇంటికేవచ్చిచేరుతుంది
రేపు
పూర్తివివరాలు వచ్చేవారం

"అంబా!" అన్నాడు. జరిగిందేమిటో అర్థంకాని చిట్టోడు, తనూ గొంతు కలిపి "అంబా!" అన్నాడు.

కోటయ్య ఎందుకో కళ్ళు తెరిచి చూచాడు.

రామశాస్త్రి చేతిలో చండ్రకోల దెబ్బలు భరించలేక మూగగా "అంబా!"—అని అరుస్తున్న-రాముణ్ణి, భయపడి దూరంగా వుండి అరుస్తున్న 'చిటోణ్ణి' చూసేరికి, ఆ స్థితిలోవున్న కోటయ్య "పంతులుగారూ! రాముణ్ణి చంపమాకండి! రాముణ్ణి చంపమాకండి!" అంటూ అరుస్తూ, ఆకూలిల చేతుల్లోంచి వదిలించుకొని, ముందుకు రాబోయి, రాలేక-అక్కడే మొదలు నరికిన మానులా కూలి పోయాడు.

* * *

గవర్నమెంట్ హాస్పిటల్ నుంచి తొమ్మిది నెలలకు కోటయ్య బయటపడ్డాడు. అతను, యింకా ఓ నెలకు హాస్పిటల్ నుంచి బయట పడతాడనగా, ఓ రోజు ఉదయం రామశాస్త్రి కొడుకు హాస్పిటల్ కు రావటం చూసి, ఆశ్చర్యపోయాడు.

అంతకు క్రితం, రోజు విడిచిరోజువచ్చే రామశాస్త్రి- ఓ రెండు వారాలు వరుసగా రాకపోవటం, ఇప్పుడు ఆయన ఏకైక వారసుడు—రామకృష్ణవచ్చాడు.

"కోటయ్యా!..."—అని ఏదో చెప్పబోయి-గొంతుపూడుకు పోయి, మాటలు పెకలక, కన్నీళ్ళు కుక్కుకున్నాడు— రామకృష్ణ

"ఏంది బాబూ! అయ్యగారేరి! అరు ఎందుకు బాబూ—యీ మధ్య...రావటం లేదు?" అన్నాడు.

"నాన్న నిన్ను చూడటానికి యిక రాడు కోటయ్యా! ఆయన పోయి వారం అయ్యింది!" అన్నాడు, రామకృష్ణ—తల వంచుకొని, కన్నీళ్ళు కుక్కుకుంటూ.

"ఏంది బాబూ!? ఏమిటి మీరు చెప్పేది!?...దేముడులాంటి అయ్యగారు... పో...యా...రా!?!?" అన్నాడు తలమీద పిడుగు పడ్డట్టు—అరుస్తూ.

"ఔను కోటయ్యా! ఇదిగో యీ వెయ్యి రూపాయలు నీ కిమ్మన్నాడు నాన్న! పందెపు గిత్తల్ని- మీ కులస్థుడే- ఎం. ఎల్. ఏ. రంగయ్య కొన్నాడు. నువ్వు హాస్పిటల్ నుంచి డిశ్చార్జి కావటంతోటే నిన్ను— ఎమ్.ఎల్.ఏ రంగయ్య, గిత్తల దగ్గర పనికి పెట్టుకుంటానికి ఒప్పుకున్నాడు. నిన్ను ఎవరు పనిలో పెట్టుకుంటానంటే వాళ్ళకి మాత్రమే గిత్తల్ని అమ్ముతానని నాన్న పంతంపట్టి—చివరికి ఎంతో నష్టానికి అమ్మాడు! సరే గతం గతః పోనీ... నిన్ను యింకో నెలరోజులు హాస్పిటల్లో వుంచేందుకు అవసరమైన ఏర్పాటు చేశాను! వస్తాను!" అంటూ వెళ్ళిపోయాడు, రామకృష్ణ.

డొక్కలో మూడు ఎముకలు తీసివేయవలసి రావటంతో, కోటయ్య ఓ ప్రక్కకు వంగి, చేతికర్ర వూతగా నడుస్తున్నాడు. తొమ్మిది నెలలుగా పెరిగిన గడ్డం, తలతో, ఏ పని లేకుండా ఎప్పుడూ పడుకొని వుండటం, పైగా దేవుడు లాంటి రామశాస్త్రి చనిపోయాడన్న వార్త—ఇవన్నీ కలిపి అతనికి యిప్పుడు యిరవైనాలుగేళ్ళంటే ఎవరూ నమ్మరు! నలభై రెండంటే నమ్ముతారు.

తొమ్మిది నెలల తరువాత, సాటి కులస్థుడి దగ్గర, 'దేహీ'—అంటూ వచ్చిన కోటయ్యను చూసి — ఎమ్. ఎల్. ఏ రంగయ్య, జాలిపడ లేదు.

"రామశాస్త్రి చస్తూ చస్తూ— నిన్ను పనిలో పెట్టుకోమని పెమాణం సేయించుకున్నాడని—నిన్ను పనిలో పెట్టుకుంటుండా! బుడ్డ కమతగాడికిచ్చే గింజలు కొలుత్తా! ఇట్టమైతే పనిలో కుదురు! ఆ గిత్తలకాడి పనితో సరిపుచ్చుకుంటే కుదర్దు! ఆ!" అన్నాడు, అధికార దర్పంతో. కోటయ్య మారు మాట్లాడకుండా — 'రాముడు'- 'చిట్టోడి' కోసం పనిలోకి కుదిరాడు.

తొమ్మిది నెలల తరువాత కోటయ్యను చూసి గుర్తుపట్టిన గిత్తలు — పొరుగూరు వెళ్ళి చాలా రోజుల తరువాత తిరిగి వచ్చిన తల్లినిచూసి సంబరపడి—'అమ్మా—అమ్మా' —అని అరచినట్టు— 'అంబా—అంబా'— అని అరుస్తూ, కట్టుతాళ్ళు తెంపుకుంటాయా అన్నట్టు, కోటయ్య చుట్టూ సంబరపడుతూ తిరిగినయ్.

"మనుషుల్లో లేని ఆప్యాయత మీలో నన్నా వున్నాయ్! ఏందిరా— 'రాముడు' 'చిట్టోడు' ఇలా చిక్కిపోయారు!" అన్నాడు కోటయ్య మృదువుగా, వాటి తల నిమురుతూ.

అయితే ఆ సాయంత్రం పందేల గిత్తలకు —ఎమ్. ఎల్. ఏ— రంగయ్యగారు వేసేది— రెండు జనపకట్టలు, ఓ అడ్డెడు చిట్టు తప్ప- యింకేమీ అదనంగా లేదన్నప్పుడు, 'రాముడు'— 'చిట్టోడు' — అలా ఎందుకు చిక్కిపోయాయో అర్థం చేసుకున్నాడు, కోటయ్య.

"దేముడు! రామశాస్త్రిగారు చచ్చి ఏ లోకంలోవున్నాడో! బిర్రుపొట్ట వరిపంట, మోపులు మోపులు కోసి మేపినా— చూసీ చూడనట్టు ఊరుకునేవాడు! ఈ మేపలేని రంగయ్యకు — పందెపు గిత్తలెందుకో! అమ్మేస్తే పోలా! 'పేరుగొప్ప ఊరుదిబ్బ!'" అనుకున్నాడు- కోటయ్య పళ్ళు పట పట కొరుకుతూ.

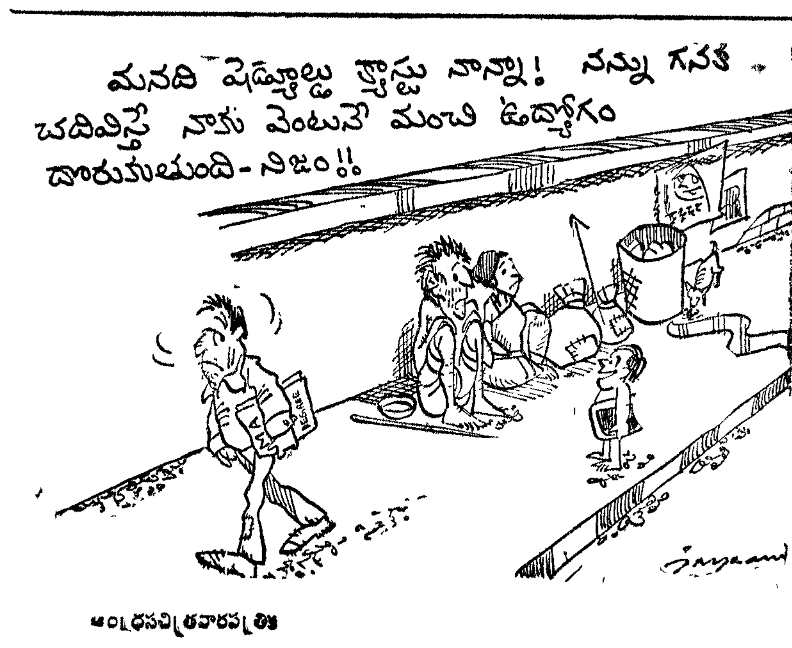

వారఫలం

మహేష్

18-8-1978 శుక్రవారం మొదలు
24-8-1978 గురువారం వరకు

మేషం :- వృత్తిలో నూతనావకాశాలు లభిస్తాయి. రావలసిన డబ్బు అందుతుంది. వారం మధ్యలో శ్రమ కలుగుతుంది. మీ తాలూకు వస్తువులు పోవచ్చును. వారం ఆఖరులో అన్ని వ్యవహారాలు తిరిగి అనుకూలంగా ఉంటాయి. స్త్రీలకు—ఆరోగ్యం బాగుండదు. సాహిత్య కళా రంగాల్లో ఖ్యాతి లభిస్తుంది.

వృషభం :- స్థిరాస్తి వ్యవహారాలు బాగుంటాయి. ఉద్యోగంలో గౌరవం లభిస్తుంది. వ్యాపారంలో ఆదాయం పెరుగుతుంది. సాహసిక వ్యవహారాలు బాగుంటాయి. వారం ఆఖరులో మీ తాలూకు మనుష్యులే మిమ్మల్ని వ్యతిరేకిస్తారు. స్త్రీలకు—కుటుంబ వ్యవహారాల్లో శ్రమ కలుగుతుంది. దైవకార్యాలు నెరవేరతాయి.

మిథునం :- ప్రయాణాలు ఫలిస్తాయి. ఆర్థిక వ్యవహారాలు బాగుంటాయి. వ్యాపారంలో ముఖ్యమైన వ్యక్తులను కల్సుకొంటారు. అధికారుల వలన జరగవలసిన వ్యవహారాలు బాగుంటాయి. మీ ప్రయత్నాలు ఫలిస్తాయి. స్త్రీలకు—ఆరోగ్యం బాగుంటుంది. సంతానానికి సౌఖ్యసంతోషాలు లభిస్తాయి.

కర్కాటకం :- సాహసిక వ్యవహారాల్లో నష్టం వస్తుంది. వ్యాపారంలో శ్రమ కలుగుతుంది. వారం మధ్యలో మీ కార్యక్రమాలు బాగుంటాయి. రావలసిన డబ్బు అందుతుంది. ప్రయోజనంగల పరిచయాలు యేర్పడతాయి. స్త్రీలకు బంధువులకు చికాకులు యేర్పడతాయి. వినోద కాలక్షేపాల్లో పాల్గొంటారు.

సింహం :- నూతన వ్యవహారాలు బాగుంటాయి. రావలసిన డబ్బు అందుతుంది. వారం మధ్యలో మీ ప్రయత్నాలకు ఆటంకాలు వస్తాయి ఆందోళన కలుగుతుంది. వారం ఆఖరులో మీ కార్యక్రమాలకు మార్పులువస్తాయి. స్త్రీలకు ఆరోగ్యం బాగుండదు. బంధుమిత్రులను కల్సుకొంటారు.

కన్య :- వ్యాపారంలో సాటివారి పోటీ పెరుగుతుంది. మీ కార్యక్రమాలకు మార్పులు వస్తాయి. మీ ఆలోచనలు ఫలిస్తాయి. వృత్తిలో ముఖ్యమైన వ్యక్తులను కల్సుకొంటారు. వారం ఆఖరులో ఫలితంలేని శ్రమ కలుగుతుంది. స్త్రీలకు—కుటుంబ వ్యవహారాలు బాగుంటాయి. ఆడంబరం కోసం వ్యయం చేస్తారు.

తుల :-సాహసిక వ్యవహారాలు బాగుంటాయి. మిత్రుల సహాయం లభిస్తుంది. రాజకీయ వ్యవహారాల్లో శ్రమ కలుగుతుంది. సాటివారితో వాద ప్రతివాదాలు తగవు. భాగస్వాములతో కలసిచేసే వ్యాపారాలు లాభిస్తాయి. స్త్రీలకు—ఆరోగ్యం బాగుంటుంది. దైవకార్యాలు నెరవేరతాయి.

వృశ్చికం :- మీ కార్యక్రమాలు అడపుడిగా ఉంటాయి. సాటివారిలో గౌరవం లభిస్తుంది. వృత్తిలో ఆదాయం బాగుంటుంది. విద్యావైజ్ఞానిక రంగాల్లో మీ కృషి రాణిస్తుంది. అనవసరమైన సందేహాలు కలుగుతాయి. స్త్రీలకు—పుణ్య కార్యాలు చేస్తారు. వినోద కాలక్షేపాల్లో పాల్గొంటారు.

ధనుస్సు: వ్యాపార విస్తరణ ప్రయత్నాలు బాగుంటాయి. మిత్రులకు సహాయం చేస్తారు. ఆర్థిక వ్యవహారాల్లో మొగమాటాలు తగవు. ప్రయాణాలు వాయిదా పడతాయి. వృత్తిలో నూతనావకాశాలు లభిస్తాయి. స్త్రీలకు - ఆరోగ్యం బాగుంటుంది. సంతోషకరమైన వార్తలను వింటారు.

మకరం : ప్రయోజనంగల పరిచయాలు యేర్పడతాయి. ప్రయాణాలు ఫలిస్తాయి. రాజకీయ వ్యవహారాలు బాగుంటాయి. మీ కార్యక్రమాలు చురుకుగా సాగుతాయి. మీ మంచితనమే మీకు యిబ్బందిని కలిగిస్తుంది. స్త్రీలకు—కుటుంబ వ్యవహారాలు బాగుంటాయి. బంధుమిత్రులను కల్సుకొంటారు.

కుంభం : మీ ప్రయత్నాలు ఫలిస్తాయి. ఉద్యోగంలో గౌరవం బాగుంటుంది. రావలసిన డబ్బు అందుతుంది. విద్యావైజ్ఞానికరంగాల్లో ఖ్యాతి లభిస్తుంది. అధికారులవలన జరగవలసిన వ్యవహారాలు బాగుంటాయి. స్త్రీలకు—ఆరోగ్యం బాగుంటుంది. వినోద కాలక్షేపాల్లో పాల్గొంటారు.

మీనం : వృత్తిలో యెవరిని విశేషంగా నమ్మడం తగదు. ప్రయాస కలుగుతుంది. వారం మధ్యలో మీ కార్యక్రమాలు బాగుంటాయి. వ్యాపారంలో ఆదాయం పెరుగుతుంది. ప్రయోజనంగల పరిచయాలు యేర్పడతాయి. స్త్రీలకు—కుటుంబ వ్యవహారాలు బాగుంటాయి. అధిక వ్యయం జరుగుతుంది.

అనుకోని విధంగా—రెండోరోజు ఉదయమే—చావు కబురులా—"రేపు మన గిత్తల్ని, పిలోనోళ్ళు కొనుక్కు పోతున్నారు తెల్లారేపాటికి బెంజీ లారీ వస్తుంది!" అన్నాడు. వివి ఎల్ ఏ—రంగయ్య.

ఆ మాటలు విన్నకోటయ్యకు లోకమంతా శూన్య మని పించింది తనకు యిక 'నా' అనేవారెవరున్నారు—అనిపించింది. ఆపూట తిండి సహించలేదు ఏదో తెలియని - దిగులు—భయం—చెప్పకోలేని ఆవేదన! ఇంట్లో ఉండలేక, బయటికి నడిచాడు.

"పిలోనోళ్ళు— మనకంటే బాగా మేపుతార్రా కోటయ్యా! పైగా మన గిత్తల్లో—యిలాంటి రాముళ్ళను—చిట్టోళ్ళను—పుటిస్తార్రా! దాంతో మన గ్రామం పేరు విదేశాల్లో సైతం మారుమోగిపోద్ది!"—

రాముడు కోటయ్య....

ఎవరో అన్నారు

"మన గిత్తల్ని లక్షరూపాయాలకమ్మాడంట్రా—ఎమ్మెలె రంగయ్య! నాయాలు కాలాంతకుడు!" అన్నారు మరెవరో.

"రేపేపాటికి-మనూరి పేరు- పేపరు-పై పేజీల్లో— మారు మోగిపోద్ది!" ఎవరో అనుకుంటున్నారు. అన్నట్టుగానే రెండోరోజు ఉదయం బెంజీ లారీ వచ్చింది. లైబ్రరీ అరుగుకు ఆనించి లారీ నిలిపారు లారీ లోపల నాలుగుమోపుల ఎండుగడ్డి పరచారు. లారీ కుదుపులకి— గిత్తలు పడకుండా, పరివి బాదులు, యిటు అటు అడ్డంగా పరచి, మోకులతో కట్టారు.

ఈలోపు వూళ్ళోవున్న ఆడా—మగా—చిన్నా పెద్దా— తీర్థప్రజల్లా లారీ దగ్గర చేరారు. ముత్తయిదువలు గిత్తల మదుట, కుంకుమ బొట్లు పెట్టి— హారతి పట్టారు. కొందరు గిత్తల మెడల్లో పూలదండలువేసి వీపులమీద గులాం చల్లారు. కోటయ్యా— అంత వరకు జేబులో దాచుకున్న కొబ్బరి కాయ దిష్టితీసి పగల గొట్టాడు. లారీ కదిలింది. వెళుతూ వెళుతూ గిత్తలు కోటయ్యవంక దీనంగా చూశాయి.

"మీరన్నా దొరల్లా బతకండిరా!" అంటూ కన్నీళ్ళతో కోటయ్య దండం పెట్టి అక్కడినుంచి కదిలాడు! రెండో రోజు—తుఫాను భీభత్సంలో వరదపాలైన పందెపు గిత్తల వార్త వినకముందే— కోటయ్య శవం పెద్దమోటు బావిలో తేలింది